

EEN JAAR VAN WONDEREN

DOOR

A. J. SERVAAS VAN ROOYEN

Als er in den jare 1623 reeds „nouvelles” of »nieumare”, zooals men toen de couranten noemde, hebben bestaan moeten de „schrijvers” geschokschouderd hebben van plezier over de vele wonderbare gebeurtenissen in dat jaar, zoowel in het binnen- als buitenland, voorgevallen.

Het jaar 1623 was een wonderjaar bij uitnemendheid en nauwelijks was *men* bekomen van den schrik, want de schrik zat er toen al spoedig in, die dien »men” overvallen was, of reeds een ander wonder, voorteeiken van kwade gebeurtenissen, zooals men toen dacht, deed zich angstwekkend vernemen.

Bijgeloovige lieden — en wie was in die dagen niet bijgeloovig — konden niet op adem komen. De stalen zenuwen onzer voorvaderen werden geweldig op de proef gesteld en in straffen des Hemels, in naderende oorlogen of pestilenties, in heksenbuitensporigheden en zoo al wat meer, werd de oorzaak gezocht van het wonderbaarlijke, dat meerendeels bestond uit gewone natuurverschijnselen.

Het begon al op den 1sten April. Die datum is wel verdacht, maar de journalisten hadden toen nog niet den poisson d’Avril uitgevonden. De zeeslang moest nog naar DARWINS methode ontstaan.

Het gebeurde in de stad Warschau.

Er was een monsterdier gezien en gevangen. Het had den vorm van een visch, doch met allerlei »crychsgeweer bemaelt ende bebeeldet.”

Het hoofd geleek op een varkenskop; tusschen de ooren lag een hellebaard. De hals was bezet met groote schubben, als waren het pluimen en veeren. Op den rug stond een kanon op raderen. Op het lijf dicht bij den hals zag men twee kruiselings liggende

zwaarden; het een een sabel, het ander een rapier. Tusschen de beide gevesten lag een doodshoofd en daaronder een roede.

Achter de zwaarden zag men een komeet, en daarachter een vaandel, een corselet (borstharnas), en »eenres Turcxhoofd", en naast den staart van de ster een bijl en een spade, welke eveneens kruiselings gelegd waren.

BAUDARTIUS ¹⁾, die dit mededeelt, voegt bij deze opsomming de woorden: »Of dit waarlijk zoo is, durf ik niet voor zeker zeggen."

In elk geval had hij de afbeelding gezien, maar over de beteekenis van het voorteken, en wat het in de toekomst voorspelde, wilde hij zich niet uitlaten. Een wijs woord spreekt hij, als hij, al schrijvende, zegt:

»Ick late den ghenen die beteren lust, ende meer ledighen tijdt daer toe heeft, als ick doe, hier Glossen op maken."

Hij heeft echter nog meer wonderbaarlijke teekenen en visioenen vernomen, en die wil hij verder mededeelen. De »Mercurius" en ook de brieven zijner vrienden geven hem stof genoeg.

Zoo gebeurde er te Praag ook iets heel bijzonders in de eerste dagen van April.

Bij helderen hemel zag men van de twee middelste hoogste spitsen van den toren der Domkerk opgaan een rook of damp, welke scheen te komen van uitgebluschte vuurvlammen of fakkels.

Toen men daarop den toren van binnen doorzocht, bemerkte men geen spoor van vuur of vlammen. Een maand later gebeurde het wederom. »De natuurkundigen mogen dit natuurverschijnsel verklaren," zoo roept BAUDARTIUS zeer wijsgeerig uit.

Nog een ander wonder leverde het Koninkrijk Boheme op. Te Podiebrad — BAUDARTIUS spreekt van Podibral — werd het water van een bron of put eenige dagen achtereën in bloed veranderd. Daarvan hebben we meer gehoord en het is een natuurverschijnsel dat te verklaren is, maar wonderlijker lijkt ons het bericht uit Windisch-Buchen (?) in het Ambt Bocks-berch, vermoedelijk het marktplek Buchberg in Oostentijk aan den voet van den Sneeuwberg, waarvan hij verhaalt.

In een huis aldaar zweeteden de oven, de muren, de zitbanken en andere dingen in zulk eene hoeveelheid bloed, dat het op den vloer dreef.

De Meimaand gaf in de eerste plaats een zeldzaam luchtverschijnsel in Frankenland bij Schwartzenfels (?).

Des namiddags 3 uur viel eerst een groote duisternis in, en daarna

¹⁾ Kerkelijke als Wereltse Geschiedenissen,

zag men twee legers tegen elkaar aankomen, met groote donderslagen. Daarna heeft men den Hemel geopend gezien en is daaruit voortgekomen een arm, hebbende een kroon in de hand, welke hij een zwarten man, die zich mede in de wolken vertoonde, heeft opgezet. Een tijd lang duurde de donder voort.

Zoo'n arm in de lucht, tusschen zich scheidende wolken hebben we dikwerf op oude prenten afgebeeld gezien; en wat de legers betreft zullen we hier zeker te doen hebben met opkomende buien, waarvan de wolken ons de grilligste figuren te zien kunnen geven. Er is geen groote phantasie voor noodig om dit hemelverschijnsel te verklaren.

De bloedkleur van het water zag men ook later onder het Zurich-sche gebied te Andelfingen (?)

Ook was het water van de »Haarsee" een tijd lang geheel in kleur gelijk bloed.

De Magistraat van Zurich raadpleegde eenige natuurkundigen en dezen zochten naar de oorzaak! Zij vonden op den bodem van het meer rood schuim, gelijkende op roode verf, dat door de onstuimigheid van wind en golven en door het woelen van het water naar boven kwam, en op het water dreef. Bloed was het in geen geval.

Oude inwoners van het Zurichsche gebied wisten zich te herinneren, dat dit verschijnsel zich daar wel meer had voorgedaan.

Meer voor de hand ligt de mededeeling omtrent een bijzonder fraaie tulp, welke te Amsterdam gezien is en die den naam had gekregen van Semper Augustus (altijd vermeerderaar des Rijks; een oude keizerlijke titel). De bloem was wit van kleur, met lakrood, uit een blauwen grond, tot boven toe eenparig gevland.

Een zoo'n tulp is voor duizend guldens verkocht, en nog meende de verkooper dat hij te goedkoop was geweest, daar hij bemerkte, dat ze twee »bulten" had, welke het volgende jaar twee »looten" beloofden, zoodat ze naar zijn oordeel twee duizend gulden duurder had moeten zijn. Voor tien bollen werd 12000 gulden geboden, maar de eigenaar wilde ze voor dien prijs niet afstaan.

Zoo de lezer ziet, zijn we nu in ons land en zullen we nog meteen daarover wat wonderbaars geven.

We sommen de »vreemdigheden" naar het rijtje op.

Te Berkhout in Noord-Holland kalfde een koe in drie keeren tien kalveren, en te Oostwoud kalfde een koe te vroeg en gaf in negen dagen twaalf en een halve kop boter, »zoo roodt alsof het in de Meimaand geweest ware."

Te Hoorn werd op Hemelvaartsdag een kind geboren zonder armen of beenen; overigens was de kleine geheel normaal. Dit kind is »in het heymelijke ghedoopt van eenen Arminiaenschen Predicant ende Maritgen genoemd.”

Hiermede is ons land afgehandeld, en gaan we naar Weenen. Daar vielen zware onweersbuien, en »ongetempertheden.”

Voor al viel er een zware bui in den avond van 4 Juli, en onmiddellijk nadat het onweer, waarbij veel hagel viel, was afgedreven, zag men in den Donau zeldzame wormen, »zijnde geel-groen en ook goudvervig.” Zij hadden geen voeten, maar zij hadden een staart als een kwast van garen, waarmede zij zich aan de takken der boomen vasthechtten.

De kop, welke op een kindsaangezicht leek, en het voorlijf waren stijf en onbeweeglijk. De gansche worm was »als een ghehult ende ghebunselt, ofte gheswechtelt kindeken.” BAUDARTIUS bezat het »afconterfeytsel” van zoo’n worm.

In Boheme, bij Rakonitz, had men een »steen-clippe, die zeepe gaf tot behoef van veel arme lieden die haer daar mede geneezen, maer de Rijke en was zij niet seer voorderlijk, ten ware dat zij de selfde van de arme luyden cochten.”

Breslau werd dubbel getroffen. Eerst had men daar een groote menigte van sprinkhanen, zoo dicht op elkaar in de lucht »vlieghende en wimmellende”, alsof het een zware wolk was.

Later in September vielen er bij een zwaar onweder hagelsteen die een pond wogen. Groote schade werd aangericht, en de kerk te Nieu-marckt, vier uur van Breslau gelegen, stortte in.

Uit den Bijbel is bekend, dat er Manna uit den Hemel viel, doch veel wonderbaarlijkers geschiedde te Overburekheim in den Elsas. In een vlak open veld kwelde een groote hoeveelheid meel uit den grond op, alsof het water ware.

De arme lui bakten er brood van, dat zeer goed smaakte. Voornamelijk werd het gebruikt voor pap en brei voor kleine kinderen.

»Bloet-teecken en” kwamen veel voor. Zoo in het Darmstadsche gebied te Eberstad, te Rellingen, waar men bloedteekens en bloedvlokken aan de huizen, steenen, op de tuinen en heggen vond. Ook een jaar te voren had men overal op de bladeren der boomen bloed gevonden.

Te Meienveld werden de strijkstokken en seizen der maaiers in het veld, alsook ander gereedschap en wat zij verder bij zich hadden, bloedrood

gevonden. Het leek wel of zij met bloed waren besprenkeld, of in bloed waren gedoopt.

Een vrouw, haar hand in het hooi stekende om te voelen of het droog was, zag dat die bij het terugtrekken geheel met bloed was bezoedeld.

Eerst dacht men aan een verborgen, nog bloedend lijk, maar bij het omwerken van het hooi vond men niets.

Zoo ging het bloed-regenen voort in het Wittenbergsche en in andere deelen van Duitschland en waar waschgoed te bleeken was opgehangen droop dit van bloed; en de vlekken gingen er niet uit als het goed opnieuw in de tobbe werd gedaan.

Meer wonderen hebben we voor het jaar 1623 niet gevonden. Trouwens het is al genoeg. Sommigen bielden al dat wonderbaarlijke voor Goddelijke mirakels, en anderen voor »duyvels-gespuys'', voor werk van tovenaars en heksen.

Misschien is er veel onwaars en overdrevens in het medegedeelde, maar enkele natuurverschijnselen, zoo we ze in hun verband naderbij beschouwden en van alle omhaal ontteden, zouden we misschien langs natuurlijke weg kunnen verklaren.